

Du gröna, du fria

– den liberala
klimatpolitiska
reformagendan

Abstract

Den liberala klimatpolitiska reformagendan tar avstamp i att klimatförändringarna hotar människans frihet. Rapportens reformer ämnar att öka människors frihet och välbefinnande samtidigt som klimatförändringarna motverkas. Genom effektiva ekonomiska styrmedel, hållbara transporter, ett robust elsystem och förutsättningar för fossilfri industri kan gröna och fria samhällen skapas.

Viktor Karlsson
Liberala
ungdomsförbundet

Nora Karlsson
Centerstudenter

Clara Falkenek
tidigare Moderata
ungdomsförbundet

Erik Wahlström
tidigare Grön ungdom

Du gröna, du fria

Den liberala klimatpolitiska reformagendan

Liberalismen är en grön ideologi

Liberalismen grundar sig i tanken om att människan ska vara fri. Ett av de största hoten mot människors frihet nu och i framtiden är klimatförändringarna. Utsläpp av växthusgaser är en inskränkning av människors frihet eftersom det begränsar vart man kan leva och bo, minskar vårt välstånd och driver människor på flykt. Den som värnar individuell frihet måste därför också värna klimatet. Det gör liberalismen till en grön ideologi.

I ett liberalt samhälle bör effektivitet, tilltro till nya innovationer och ett globalt ansvarstagande vara grundpelare för den gröna omställningen. För en liberal är ett hållbart samhälle något som individer och företag kan skapa gemensamt. Den gröna omställningens förverkligande är både beroende och skapande av ekonomisk tillväxt. Omställningen till ett hållbart samhälle är därmed inte endast avgörande för att minska människors lidande utan också för att skapa välstånd. Välståndet i den gröna omställningens spår utgörs även av renare hav, friskare luft och mer välmående människor.

Den gröna omställningen kräver teknisk utveckling, utan att staten på förhand styr denna genom att prioritera och skydda vissa teknologier eller industrier. I en liberal grön omställning är det offentligas roll snarare att sätta ramar och göra det dyrt att släppa ut. Med ett pris på utsläpp går det att åstadkomma en marknad som genererar optimal klimatnytta med minsta möjliga negativa inverkan på samhällsekonomin. I ett samhälle navigerat efter liberala värderingar betalar utsläppare för dess utsläpp och infångare av utsläpp får betalt för dess infångst.

För att uppnå denna liberala vision om ett samhälle kännetecknat av gröna innovationer, ekonomisk tillväxt och en marknad styrd av ett pris på utsläpp krävs internationellt samarbete och idéutbyte. I en global kontext har Sverige möjlighet att bidra till den globala omställningen med export av grön teknik, utvinning av nödvändiga naturresurser och att driva på utvecklingen inom hållbar stadsbyggnad och jordbruk. En hållbar värld är möjlig – modiga reformer byggda på liberala idéer om en fri människa och en fri marknad kan ta oss dit.

Effektiva ekonomiska styrmedel för en grön omställning

Det mest betydelsefulla styrmedlet för Europas gröna omställning är EU:s åtstramade system för handel med utsläppsrätter, ETS. ETS sätter ett pris på koldioxidutsläpp för näring inom energi, industri och flyg i EU samt minskar mängden växthusgaser som får rätt att släppas ut varje år. Det är ett konkurrensfrämjande verktyg som tvingar företag att reducera sina utsläpp och ställa om för att få fortsätta bedriva sin verksamhet framåt. Stora delar av Sveriges koldioxidutsläpp ingår redan i ETS. Från och med 2027 kommer även vägtransporter och byggsektorn omfattas av utsläppsrättshandel reglerad av EU.¹ EU:s utsläppshandelssystem, nuvarande och kommande utvidgning, täcker dock inte alla utsläpp av växthusgaser. För att uppnå en effektiv omställning borde Sverige därför införa styrmedel som täcker gapen.

“Sveriges måste omgående avskaffa de fossila subventionerna och ställa skarpa klimatkrav i stöden till olika näringar.”

Även om EU:s utsläppshandelssystem kommer att medföra stora kliv i klimatomställningen finns risk att Sverige bromsar denna genom nationella fossila subventioner. Exempelvis har den nuvarande regeringen sänkt energiskatten för bensin och diesel, vilket får samma effekt som en sänkt koldioxidskatt.² Därutöver har jord- och skogsbruk samt fiskerinäringen sluppit undan koldioxidskatt under lång tid, och väntas inte heller ingå i den utvidgade utsläppshandeln.³ På EU-nivå finns också stora jordbrukssubventioner utan tillräcklig klimathänsyn. Att använda skattemedel för att subventionera fossila drivmedel är en orimlig och

ineffektiv politik. Sverige måste omgående avskaffa de fossila subventionerna och ställa skarpa klimatkrav i stöden till olika näringar.

Det finns även stora utsläpp som ETS och Sveriges klimatpolitik missar idag. Växthusgasen metan, som står för nio procent av Sveriges totala utsläpp⁴, är det mest framträdande exemplet. Sveriges metanutsläpp kommer mestadels från idisslande kor, men också från gödselhantering, markanvändning, avfallssektorn och energisektorn.⁵ För att ha en chans att leva upp till Sveriges internationella åtaganden om 30 procent mindre metanutsläpp till 2030 krävs att utsläpparna betalar – även för metan. På senare tid har sådana initiativ tagits i Danmark⁶ och Nya Zeeland⁷.

Vidare bör Sverige och EU göra mer för att utsläppen ska minska i andra världsdelar. Idag omfattas endast 23 procent av världens utsläpp av utsläppsrätter eller miljöskatter⁸, trots att sådana ekonomiska styrmedel är det mest effektiva verktyget.

1 Europaparlamentet, 2022a

2 Finansdepartementet, 2022

3 Skatteverket, 2023

4 År 2021 uppgick Sveriges totala utsläpp av växthusgaser till 47,82 MtCO₂e, varav 4,52 MtCO₂e bestod av metan (SCB, 2023).

5 Miljödepartementet, 2022

6 Klimarådet, 2023

7 Ministry for the Environment, 2022

8 The World Bank, 2023

Om de länder som prissätter utsläpp går samman och driver på andra länder att också prissätta utsläpp kan klimatomställningen snabbas på. Ett sådant exempel är EU:s nya gränsjusteringsmekanism (CBAM) som sätter en utsläppsavgift på koldioxidtunga importerade varor till EU. Avgiften motsvarar skillnaden i pris på koldioxid inom och utanför EU. Sverige borde driva EU till att koppla ihop ETS med andra marknader för koldioxid såsom de i Nya Zeeland, Kalifornien och Québec. En klimatklubb med en sammanlänkad marknad för utsläppsrätter skulle skapa incitament för fler länder att också prissätta koldioxid för att inte missgynna sina exportvaror på världsmarknaden. Vid större sammanlänkande marknader för utsläppshandel bör också utsläppen från internationella flyg- och sjötransporter mellan marknaderna inkluderas.⁹

För att kunna nå Parisavtalet räcker det inte att minska utsläppen. Vi behöver också teknologiska eller naturbaserade lösningar som kan generera minusutsläpp. Här har politiken en viktig roll. Precis som att utsläppare ska betala för sina utsläpp bör de som ökar kolinlagringen få betalt för sin positiva samhällseffekt. En teknologisk lösning med stor potential att skapa minusutsläpp är avskiljning och lagring av koldioxidutsläpp från förbränning av biologiskt material (bio-CCS). Sverige bör omgående införa ett system med omvänd auktion för bio-CCS, där aktörer får buda om vem som kan fånga in och lagra koldioxid till lägst kostnad. Ett sådant förslag ligger redan på regeringens bord.¹⁰ Sveriges relativt stora bioekonomi med skogsindustri och fjärrvärmeverk¹¹ gör oss till ett bra land för att testa en omvänd auktion, för att på sikt kunna införa liknande styrmedel på EU-nivå.

En naturbaserad lösning för ökade kolsänkor är återvätning av våtmarker. Idag finns en lång rad statliga bidrag för våtmarker som i huvudsak ger betalt för miljönytta snarare än klimatnytta. Därför borde det införas ett mer enhetligt ersättningssystem för våtmarker som lägger större tonvikt vid klimatnytta. En annan naturbaserad lösning för att uppnå minusutsläpp är återbeskogning av övergiven jordbruksmark.¹² Det finns goda skäl att ta inspiration från hur Kalifornien, Australien och Nya Zeeland har tagit hänsyn till osäkerheten i kolsänkornas beständighet när de infört ekonomiska styrmedel för återbeskogning.¹³

1. Avskaffa fossila subventioner

1.1. Jordbruk, skogsbruk och fiske

Bränslen för arbetsfordon och skepp som används i yrkesmässigt jord-, skogs- och vattenbruk bör inte ha sänkt koldioxidskatt och energiskatt, utan betala för sina utsläpp. På sikt bör även EU:s jordbrukssubventioner fasas ut, och fram till dess ta större klimathänseende.

1.2. Mineral och metaller

Uppvärmning och processande av mineral och metaller ska inte undantas från koldioxidskatt och energiskatt. Omställningsmetaller är centrala för den gröna omställningen, men även metallurgiska och mineralogiska processer bör

9 Det kan dock kräva förändringar av internationella konventioner.

10 Energimyndigheten, 2021

11 Svebio, 2019

12 Rytter & Rytter, 2020

13 Gren & Aklilu, 2016

omfattas av ekonomiska incitament för utsläppsminskningar.

1.3. Bilar, båtar och tåg

Tills dess att sjöfart och spårbundna transporter ingår i EU:s utsläppshandel bör de inte ha några undantag från koldioxidskatten eller energiskatten. Detsamma gäller Sveriges sänkta energiskatt för bränslen till vägtransporter, som får samma effekt som en sänkt koldioxidskatt.

2. Beskatta metanutsläpp

Metanutsläpp bör prissättas efter samma princip som koldioxidutsläpp. Sverige bör tillsätta en utredning som utreder hur denna princip skulle kunna tillämpas i praktiken.

3. Sammanlänka marknader för koldioxid globalt

Sverige bör vara en pådrivande kraft för att alla världens utsläpp ska prissättas och inom ramen för EU-samarbetet verka för att ETS ska länkas samman med andra länder och regioner som också prissätter koldioxidutsläpp.

4. Inför ekonomiska incitament för ökad kolinlagring

För att uppnå minusutsläpp bör Sverige införa en omvänd auktion för bio-CCS och utreda möjligheterna till förbättrade ekonomiska styrmedel för naturbaserade kolsänkor som våtmarker och återbeskogning.

Framtidens fossilfria industri

För att kunna minska utsläppen i enlighet med EU:s utsläppshandelssystem behöver industrin ges förutsättningar att göra just detta. Med effektiva reformer är teknologisk utveckling och storskalig implementering av nya utsläppsfria produktionsmetoder möjligt. I en liberal samhällsordning är det inte en självklarhet att staten ska spela en aktiv roll vad gäller industripolitik – teknikneutralitet och fri konkurrens måste råda även på marknaden för gröna innovationer, tekniker och industrier. Historien är full av exempel på offentliga subventioner av klimatinvesteringar som har brustit i kostnadseffektivitet vad gäller minskade utsläpp¹⁴ och lett till gröna bubblor¹⁵. Sveriges offentliga medel bör därför riktas om från direkta stöd till företag till att ge alla företag infrastrukturella och institutionella förutsättningar för fossilfri verksamhet, såsom att bygga ut elnäten.

“En utökad svensk mineralutvinning skulle ge ett betydande tillskott av metaller som kan bidra till global klimatnytta, dessutom på ett hållbart sätt.“

Fossilfri el i stor skala är ett grundbehov för den gröna omställningens förverkligande. Idag är osäker elförsörjning det största hotet mot Sveriges konkurrenskraft och förmåga att locka företagsetableringar. Sverige behöver underlätta för alla fossilfria energislag genom att skapa långsiktiga och rättvisa spelregler. De planerbara energislagen, vattenkraft, kärnkraft och kraftvärmeverk, har en stor fördel då de bidrar till leveranssäkerhet och stabilitet i energisystemet. På lång sikt kommer dessa energislag vara ovärderliga för att säkra ett robust elsystem som möjliggör den gröna omställningen. På kort sikt måste dock framför allt sol- och vindkraft byggas ut, eftersom de snabbt och billigt kan

tillföra mer fossilfri el. Därför behövs en ny teknikneutral energiöverenskommelse, en begränsning av kommunernas rätt att förhindra vindkraftsturbiner och tydligare regler för solenergi-parker. En kapacitetsmarknad behöver också införas på den svenska elmarknaden för att säkra tillgång till el alla dagar, hela året om.¹⁶ Det innebär att den energiproducent som utför systemtjänster genom att tillgodose högre effektbehov ska kompenseras för det. Detta gynnar hela elnätet och möjliggör en ersättningsmodell för energilagring som ger incitament att investera i rena energilagringlösningar.

Miljöbalken och dess tillhörande tillståndsprocesser agerar idag, trots dess goda intentioner, som en bromskloss för den gröna omställningen – inte bara i Sverige utan också globalt. Flera branscher som hade kunnat bidra med stor klimatnytta hålls idag tillbaka av detta stela regelverk. En sådan bransch är gruvindustrin. För att den svenska industrin ska kunna fasa ut fossila energikällor är utvinningen av mineral och jordartsmetaller avgörande. Det kan komma att krävas sex gånger så mycket mineral och jordartsmetaller jämfört med idag för att uppnå nettonollutsläpp globalt till 2050.¹⁷ Sverige är rikt på grundämnen som kobolt och litium, vilka är viktiga för att kunna tillverka solpaneler, elbilar, vindkraftverk, batterier och grönt stål. Trots detta bryts de

14 Riksrevisionen, 2019

15 Sandström & Björnemalm, 2023

16 Svenska kraftnät har utrett en möjlig modell av en kapacitetsmarknad (Svenska kraftnät, 2023).

17 IEA, 2021

inte i Sverige. Istället importerar Europa majoriteten av dess mineral och metaller från länder som Kina och Kongo¹⁸, med bristfällig social och miljömässig hållbarhet. En utökad svensk mineralutvinning skulle ge ett betydande tillskott av metaller som kan bidra till global klimatnytta, dessutom på ett hållbart sätt.

En stelbent miljöbalk och långa tillståndprocesser underminerar Sverige som gruvnation. Idag finns endast 12 aktiva gruvor i Sverige och enbart en ny gruva har fått tillstånd sedan miljöbalken trädde i kraft för mer än två decennier sedan.¹⁹ Sverige måste effektivisera dess tillståndprocesser och göra det möjligt för företag att bryta metaller och mineral som behövs för den gröna omställningen.

Att ge förutsättningar för utvinning av mineral och jordartsmetaller samt förstärkning av ett fossilfritt elsystem är den bästa industripolitiken för Sverige. Då kan företag konkurrera på lika villkor och inte vara beroende av direkta statliga stöd. Istället får företags gröna investeringar och tekniker förutsättningar att prövas på den fria marknaden utan att hållas tillbaka av onödigt långa tillståndprocesser. Då kan fria marknadskrafter göra plats åt de mest samhällseffektiva tekniska och industriella lösningarna för såväl klimatet som ekonomin.

5. Effektivare tillståndprocesser

5.1. Tidsgräns för miljö tillståndsprövning

Domstolar bör för varje fall upprätta en tidsplan med en stram bortre tidsgräns. Tidsfristen bör kunna pausas när domstolen inväntar underlag från tillståndssökande och sedan återupptas när företaget återkommit med efterfrågat underlag. På detta sätt skapas positiva incitament för effektivitet och seriositet för domstolar likt gruvnäringen och andra viktiga industrier samt andra parter i målen vid tillståndsprövning.

5.2. Inför krav på tidigt engagemang från myndigheter

Idag kommer ofta myndigheter in sent i tillståndprocesser och överklagar beslut, trots att de inte varit delaktiga i de tidigare etapperna av prövningen. Detta gör att mål ofta drar ut på tiden och minskar transparensen i processen. Därför behöver myndigheters möjlighet att överklaga beslut knytas till krav på tidigt engagemang genom deltagande i första instans i tillståndprocessen.

5.3. Tillåt brytning av uran som biprodukt

Uran hittas ofta tillsammans med andra mineralfyndigheter. I de fall där uran är en biprodukt vid metall- och mineralbrytning bör svenskt uran få nyttjas i kärnkraftverk istället för att bli avfall.

5.4. Utveckla ett tydligare regelverk för etableringen av solenergi

Det saknas idag en praxis kring hur länsstyrelserna ska tolka lagstiftningen när det gäller etableringen av solenergiparker. Den ansvariga myndigheten

18 Europaparlamentet, 2022b

19 SGU, 2023

bör därför ta fram tydliga riktlinjer som ska vara vägledande när det gäller lokaliseringsprincipens geografiska avgränsning.

6. Ett grönt och stabilt elsystem

6.1. En ny blocköverskridande energiöverenskommelse

Dagens energiöverenskommelse har mål om 100 procent förnybar energi vilket indirekt implicerar att kärnkraften ska slopas. En ny överenskommelse bör ingå där man tar ställning för 100 procent fossilfri energi och därmed inte hamnar i skyttegravar mellan vindkraft och kärnkraft. Regeringens vilja att ändra det energipolitiska målet till fossilfritt²⁰ är rätt steg på vägen, men det krävs brett parlamentariskt stöd för att minska den politiska risken och få investeringsviljan i kraftverk att ta fart. Då krävs en bredare uppslutning än den regering som nu styr. Så kan energibranschen ges förutsättningar att bygga ut elproduktionen i den snabba takt som behövs.

6.2. Etablera en ersättningsmodell för systemtjänster

Sveriges ekonomi och omställning är beroende av fossilfri och stabil elförsörjning. De energiproducenterna som ökar stabiliteten i elnäten genom att tillföra svängmassa ska ekonomiskt kompenseras för denna systemtjänst. Det skapar en förutsägbar, transparent och effektiv marknad. En kapacitetsmekanism borde införas för att ersätta dagens effektreserv och marknadsmässigt säkra elektrifieringens större elbehov.

6.3. Begränsa det kommunala vetot för vindkraft

Dagens kommunala veto för vindkraft sätter käppar i hjulet för utbyggnaden av fossilfri energi. Reglerna för kommunens veto bör skärpas genom att sätta en snäv tidsgräns för besked samt att begränsa kommunens prövning till att enbart gälla platsen för vindkraften och inte en miljöprövning, eftersom detta redan görs av länsstyrelserna.²¹

7. Rikta om statsbudgetens direkta företagsstöd till infrastruktuursatsningar

Kreditgarantier och statliga investeringsstöd förvränger individuella företagsincitamentsstruktur och förhindrar att den gröna industriomställningen sker på marknadsmässiga grunder. Staten bör agera marknadsskapande snarare än marknadsstyrande genom att omfördela resurser från direkta subventioner till utbyggnad av elnät och annan infrastruktur som möjliggör att alla företags fossilfria verksamheter kan växa och konkurrera.

20 Regeringskansliet, 2023a

21 I linje med (SOU 2021:53)

Hållbara samhällen med plats för människor

För den gröna omställningen krävs fria och hållbara samhällen såväl i städer som på landsbygden. Men platserna möter olika möjligheter och utmaningar. I städerna finns strukturer som främjar fossilberoende transporter. Resultatet blir inte bara ökade utsläpp, utan också buller, sämre luft och trängsel. Det minskar friheten och gör stadslivet tråkigare.

Under de senaste decennierna har gröna liberaler visat att en annan väg är möjlig. Stegvis har bilytor ersatts av trevligare inslag såsom plats för grönska, uteserveringar och nöjen. Men det är långt kvar innan städerna är hållbara och ger utrymme för människans frihet. Medan vägtrafikens utsläpp väntas minska framöver genom elektrifiering och nya reformer på EU-nivå, så kvarstår behovet av att minska bilens dominans i städerna av andra orsaker. Här har kommunerna ett stort ansvar, men behöver ges rätt verktyg för att kunna genomdriva nödvändiga förändringar. Idag begränsas möjligheten att genomdriva omställning lokalt av segdragna, nationella processer.²² För att skapa trevligare och mer hållbara städer behöver kommunerna ges frihet att själva planera sin trafik, och kommunala politiker behöver nyttja de föreslagna verktygen - trängselskatt, färre parkeringar och fler bilfria gator - för att minska bilismen i städerna.

På landsbygden är utmaningarna annorlunda. Möjligheten att vara nära naturen, skaffa ett eget hus eller njuta av lugnet utanför storstäderna gör att många söker sig till landsbygden, men livet på landsbygden är inte utan problem. Långa avstånd mellan bostäder, arbetstillfällen och service orsakar naturligt ett beroende av transporter, med höga utsläpp som följd. Genom ny teknik och infrastruktur som främjar hållbara transporter möjliggörs dock ett hållbart liv även på landsbygden. Men för att nå dit krävs investeringar i infrastruktur som bidrar till såväl hållbarhet som frihet i hela landet.

8. Minska biltrafiken i städer

8.1. Låt kommunerna själva styra över trängselskatten

Idag krävs riksdagsbeslut för att införa trängselskatt i en kommun, och intäkterna går till staten. Istället bör kommunerna själva ha full beslutanderätt över trängselskatten och få behålla intäkterna själva. Det måste också bli möjligt att differentiera skatten för att premiera bilar med fossilfria drivmedel.

8.2. En friare styrd parkeringsavgift och skrotad parkeringsnorm

Dagens parkeringslagstiftning från 1957²³ sätter bilen i fokus och begränsar kraftigt kommunernas möjlighet att styra över parkeringarna och trafiken. Det bromsar elektrifieringen av transporterna och ger mer trängsel i städerna. Därtill ökar byggkostnaderna och bilberoendet av att flera kommuner ställer krav på ett oproportionerligt stort antal parkeringar vid nybyggnation genom den så kallade parkeringsnormen. Därför bör kommunerna kunna styra

²² Romson, 2022

²³ Lag (1957:259)

fritt över parkeringsavgifter efter exempelvis fordonets klimatpåverkan och marknadsvärdet på parkeringsytan samt ges möjlighet att skrota parkeringsnormen.

9. Investera i transport- och elinfrastruktur för omställning i hela landet

För att möjliggöra fossilfrihet och ett blomstrande näringsliv i hela landet krävs investeringar i järnväg, fossilfri väg-, flyg- och sjötrafik samt mer kapacitetsstarka elnät. Dessa kan sällan bäras ensamma av kommuner eller regioner, och kommer därför vara beroende av investeringar från staten eller EU för att komma på plats. Detta följer också kommande lagstiftning på EU-nivå som fastställer obligatoriska mål för utbyggnad av el- och vätgasinfrastruktur för laddning av vägtransporter, flygplan och fartyg.²⁴

10. Gör det enklare att bygga högt, tätt och klimatsmart

En tät stad möjliggör energieffektiv och klimatsmart planering, där även hållbara transporter och grönska kan få plats. Genom att ta bort krångliga regler mot att bygga täta städer med höga byggnader och bostäder i olika storlekar skapas möjligheter för våra städer att växa utan att ta mycket mer mark i anspråk.

Slutord

Sammanfattningsvis visar vår reformagenda att grön liberalism kan samla en bred enighet i omställningen mot ett hållbart samhälle. Med livfulla samhällen, hållbara ekonomiska styrmedel, en ny energiöverenskommelse och fossilfria industrier kan vi både minska utsläppen och öka människors frihet.

²⁴ Regeringskansliet, 2023b

Källförteckning

Energimyndigheten (2021) Första, andra, tredje...: Förslag på utformning av ett stödsystem för bio-CCS, tillgänglig på <https://energimyndigheten.a-w2m.se/Home.mvc?ResourceId=203642>

Europaparlamentet (2022a) Climate change: Deal on a more ambitious Emissions Trading System (ETS), tillgänglig på https://www.europarl.europa.eu/pdfs/news/expert/2022/12/press_release/20221212IPR64527/20221212IPR64527_en.pdf

Europaparlamentet (2022b) Securing the EU's supply of critical raw materials, tillgänglig på [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/733586/EPRS_ATA\(2022\)733586_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/733586/EPRS_ATA(2022)733586_EN.pdf)

Finansdepartementet (2022) Tillfälligt sänkt skatt på drivmedel och sänkt skatt på bränslen i viss varmeproduktion, tillgänglig på <https://www.regeringen.se/contentassets/39cc12466a0f47dd97b8e4de15cc434b/tillfalligt-sankt-skatt-pa-drivmedel-och-sankt-skatt-pa-branslen-i-viss-varmeproduktion.pdf>

Gren, Ing-Marie. & Aklilu, Abenezzer Zeleke. (2016) "Policy design for forest carbon sequestration: A review of the literature", Forest Policy and Economics 70: 128-136, tillgänglig på <https://doi.org/10.1016/j.forpol.2016.06.008>

IEA (2021) The Role of Critical Minerals in Clean Energy Transitions, tillgänglig på <https://iea.blob.core.windows.net/assets/ffd2a83b-8c30-4e9d-980a-52b6d9a86fdc/TheRoleofCriticalMineralsinCleanEnergyTransitions.pdf>

Klimarådet (2023) Adaptation of the Danish Farm Sector to a Tax on Greenhouse Gas Emissions, tillgänglig på https://klimaraadet.dk/sites/default/files/node/field_files/Adaptation%20of%20the%20Danish%20Farm%20Sector%20-%20English%20Policy%20Brief.pdf

Miljödepartementet (2022) Sweden's Methane Action Plan, tillgänglig på <https://www.regeringen.se/contentassets/be88e378c3e4473d95c62a91b721b4f3/swedens-methane-action-plan---mapping-of-swedens-methane-emissions-projections-policies-and-measures.pdf>

Ministry for the Environment (2022) Pricing agricultural emissions: Report under section 215 of the Climate Change Response Act 2002, tillgänglig på <https://environment.govt.nz/assets/publications/Pricing-agricultural-emissions-report-under-section-215-of-the-CCRA.pdf>

Regeringskansliet (2023a), Regeringens första 100 dagar: Samarbetsprojektet klimat och energi, tillgänglig på <https://www.regeringen.se/artiklar/2023/01/regeringens-forsta-100-dagar-samarbetsprojektet-klimat-och-energi/> [hämtat 2023-06-11]

Regeringskansliet (2023b), EU överens om att underlätta laddningen av eldrivna fordon, tillgänglig på <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/03/eu-overens-om-att-underlatta-laddningen-av-eldrivna-fordon/> [hämtat 2023-06-14]

Riksrevisionen (2019) Klimatklivet: stöd till lokala klimatinvesteringar, tillgänglig på https://www.riksrevisionen.se/download/18.7df9df95168512424e317741/1547646400542/RIR_2019_1_ANPASSAD.pdf

Romson, Åsa. (2022) Dags för modernare parkeringsregler!: Styrning av gatuparkering i städer, tillgänglig på <https://www.ivl.se/download/18.3b83004f180a41807a38bf/1652095273094/C654.pdf>

Rytter, Lars. & Rytter, Rose-Marie. (2020) "Afforestation of abandoned agricultural land in Sweden: Effects of Tree Species on Biomass Production, Carbon Balance and Soil Characteristics over Latitudes", tillgänglig på https://www.skogforsk.se/cd_20200826115002/contentassets/f053837e632247c0ab752b057d5c65bb/arbetsrapport-1054-2020.pdf

Sandström, Christian. & Björnemalm, Rickard. (2023) "Gröna Bubblor skapas av politiska systemfel", Ekonomisk Debatt 51(1): 1-4, tillgänglig på <https://www.nationalekonomi.se/sites/default/files/2022/11/51-1-csrb.pdf>

SCB (2023) Totala utsläpp och upptag av växthusgaser efter växthusgas och sektor. År 1990 - 2021, tillgänglig på https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_MI_MI0107/TotaltUtslappN/ [hämtat 2023-06-14]

SGU (2023) Gruvor i Sverige, tillgänglig på <https://www.sgu.se/bergsstaten/gruvor/gruvor-i-sverige-2/> [hämtat 2023-05-30]

Skatteverket (2023) Energiskatter, tillgänglig på <https://skatteverket.se/foretag/skatterochavdrag/punktskatter/energiskatter.4.18e1b10334ebe8bc8000843.html> [hämtat 2023-05-29]

SOU 2021:53 En rättssäker vindkraftsprövning , tillgänglig på <https://www.regeringen.se/contentassets/8b16a30f6de3468ab6fa640ebb23851f/en-rattssaker-vindkraftsprovning-sou-202153/>

Svebio (2019) Stora källor för biogen CO₂, tillgänglig på <https://www.svebio.se/wp-content/uploads/2019/04/Stora-kallor-fo%CC%88r-biogen-CO2-lista.pdf>

Svenska kraftnät (2023) Framtidens kapacitetsmekanism för att säkerställa resurstillräcklighet på elmarknaden: Regeringsuppdrag om förslag på utformning efter 16 mars 2025, tillgänglig på https://www.svk.se/siteassets/om-oss/rapporter/2023/framtidens-kapacitetsmekanism-for-att-sakerstalla-resurstillracklighet-pa-elmarknaden_svk-2022_3774.pdf

The World Bank (2023) Carbon Pricing Dashboard, tillgänglig på <https://carbonpricingdashboard.worldbank.org/> [hämtat 2023-05-29]

Reformgrupperna

Sverige och världen är i akut behov av en liberalism som står på frihetliga värderingar och en gedigen reformagenda. Därför tillsätter **Fores** i samarbete med **Liberal Debatt** fyra reformgrupper bestående av några av de främsta liberala framtidsnamnen i Sverige.

Tillsammans över parti- och blockgränserna ska nu en liberal berättelse för vår tid och framtid mejslas fram, med grunden i reformer på områdena: utbildning, rättsstat, integration och klimat.

Reformgrupperna består av:

Utbildning:

Douglas Thor, förbundsordförande MUF

Erik Berg, förbundsordförande LUF

Caroline von Seth, förbundsordförande CUF

Rättsstat:

Elin Venholen, tidigare rättspolitisk talesperson CUF

Linnea Dubois, förbundsordförande Fria Moderata Studentförbundet

Jacob Welander, rättspolitisk talesperson LUF

Integration:

Ida Haggren, förbundsstyrelseledamot Centerstudenter

Linda Obiedzinski, första vice förbundsordförande MUF

Elin Oskarsson, andre vice förbundsordförande och integrationspolitisk talesperson Liberala Studenter

Klimat:

Viktor Karlsson, klimatpolitisk talesperson LUF

Clara Falkenek, tidigare biträdande internationell sekreterare MUF

Nora Karlsson, förbundsstyrelseledamot Centerstudenter

Erik Wahlström, fd Klimat- och energipolitisk talesperson Grön Ungdom

Grupperna kommer producera varsitt policypaper på respektive område.

Lanseringarna sker löpande under 2023.

Leder projektet gör **Tove Hovemyr**, samhällspolitisk expert på Fores, och **Matilda Molander**, chefredaktör på Liberal Debatt.